

здійснюють це на добровільних засадах. Деякі міжнар. договори (*Гаазька конвенція 1970*) як заг. правило закріплюють право вказаних органів іноз. держав здійснювати необхідні процес. дії з отримання доказів стосовно невідзначеного кола осіб, що мешкають на території відп. держави (без обмежень щодо приналежності до запитуючої держави), з одночасним закріпленням за державами-учасницями права робити застереження, яким або взагалі забороняти такі способи на власній території, або дозволяти їх за умови отримання попереднього заг. дозволу на здійснення таких дій або дозволу для кожного окремого випадку з установленням умов їх здійснення або без них (вимоги щодо присутності адвоката, допит свідків у приміщенні відп. органу держави тощо) (ст. 33 *Гаазької конвенції 1970* та розд. 4 *Регламенту ЄС 1206/2001*).

В Україні питання звернення укр. судів до іноз. суд. органів із суд. дорученнями про отримання доказів, а також виконання вітчизн. судами іноз. суд. доручень регулюються нормами ст. ст. 415–419 ЦПКУ, ст. ст. 126–129 ГПКУ, ст. 80 *ЗУ про МПрП та Інструкцією МЮУ*. Україна є учасницею Конвенції з питань цив. процесу 1954 та Конвенції про отримання за кордоном доказів у цив. та комерц. справах 1970. Під час приєднання до Гаазької конвенції 1970 Україна зробила застереження щодо незастосування на її території прямих способів отримання доказів, окрім тих, що застосовуються до громадян іноз. держав, які мешкають на території України.

Лит.: Цірат Г. А. Міжнародний цивільний процес: сучасний стан та перспективи міжнародно-правової уніфікації. Харків, 2013.

Г. А. Цірат.

ОФШОРНА КОМПАНІЯ (англ. – off-shore/offshore company/corporation) – компанія (юрид. особа), яка користується пільгами у сфері оподаткування і зареєстрована в т. зв. офшорній зоні (у країні або на території, яка надає такій компанії/особі податкові пільги). Термін «офшор» або «офшорна компанія» вперше з'явився в міжнар. публ. праві і стосувався надання державою дозволів на розроблення родовищ корисних копалин (нафти чи газу) на мор. дні за допомогою платформи, яка плаває, тобто англ. мовою «поза берегом» або «за межами» (off-shore або offshore). Із часом термін «офшор» деякі практикуючі юристи почали вживати щодо компаній, які були засновані або належали іноземцям (або іноз. юрид. особам) і які, відповідно до домовленості із місцевою адміністрацією (напр., Антильські Острови), не сплачували або сплачували у зменшеному розмірі місцеві податки, з огляду на те, що засновники (власники) таких компаній знаходяться на постійній основі за кордоном, отже, є податковими резидентами ін. країни, ніж та, в якій функціонує (зареєстрована) така О. к. У прав. джерелах Заходу більш уживаними є терміни «податкова гавань» (англ. tax haven) або «податковий рай» (франц. paradis fiscal). Термін «податкова гавань» уживається в негативній конотації, є наслідком податкового

тиску т. зв. втечі від податків (tax evasion) в осн. країні проживання/реєстрації зацікавленої особи. У позитивній конотації терміни «офшор» або «О. к.» зараз не вживаються. Деякі правознавці вживають термін «податкове планування» (tax planning), уникаючи при цьому термінів «офшор» або «О.» к. О. к. не веде госп. діяльності в країні своєї реєстрації, а власники цих компаній – нерезиденти цих країн (це – вимога країн, де дозволена реєстрація таких компаній). Як правило, на цих територіях дуже низьке або взагалі відсутнє оподаткування О. к. (окрім фіксованого щорічного збору). На разі не існує офіц. визначення терміна «О. к.» ні в укр., ні в зарубіжному праві. В амер. праві не існує усталеного терміна «О. к.», слово «офшор» уживається лише відносно трастів (foreign situs trust або offshore trust). У праві Кіпру, напр., доктриною визначено, що О. к. – це компанія, бізнес-діяльність якої пов-

ністю провадиться поза Кіпром, але має локальну реєстрацію на Кіпрі як компанія або філіал, або партнерство і повністю належить нерезидентам (в офіц. жерелах термін «офшор» уживається тільки в постановах Нац. банку Республіки Кіпр). Після проведеного розслідування і публікації його результатів Орг-цією екон. співробітництва і розвитку (OCDE-OECD) у 1987 «Чотири дослідження на тему витоку (капіталів) і міжнародного податкового шахрайства» було визнано неприйнятним уникнення сплати податків за допомогою «офшорів», і термін, т. ч., набув негативного контексту.

Лит.: Gouthiere Bruno. Les impots dans les affaires internationales. 2001 ; Paradis fiscaux et operations internationales, Mesures anti-evasion. Lutte contre le blanchiment. Pays et zones a fiscalite proviligie. 2002 ; Lexique des terms juridiques. Dalloz, 2003 ; Black's Law Dictionary. 2004.

І. І. Новосельцев.